

Bendradarbiavimo tinklo tarp universiteto ir socialinių partnerių kūrimas Šiaurės Lietuvos regione: sociokultūrinės kooperuotų studijų adaptacijos atvejis

Deivida VANDZINSKAITĖ
Šiaulių universitetas

Pagrindinės sąvokos: *universitetas, socialiniai partneriai, bendradarbiavimo tinklai, mokymasis tarnaujant bendruomenei, kooperuotos studijos, socialinis kapitalas, sociokultūrinė adaptacija.*

Ivadas

Šiandien universitetai, suvokiami kaip į verslą ir darbo rinką orientuotos institucijos, turi ieškoti būdų, kaip efektyviau įgyvendinti *trečiąją misiją* – kurti ir plėtoti aukštojo mokslo ir visuomenės abipusiu mokymusi grįstą bendradarbiavimą¹. Toks bendradarbiavimas turėtų gerinti mokslinių tyrimų kokybę universitetuose ir stimuliuoti žinių kūrimą bei apskaitimą jomis, skatinti inovacijų skaičiaus augimą, inicijuoti naujas veiklas ir naujas organizacijos formas. OECD (1996) pabrėžia svarbą didinti ekonomikos žinių sklaidą per bendradarbiavimo tinklus² ir technologijų difuziją. Tokių bendradarbiavimo tinklų kūrimas įvardijamas ir kaip būtina besimokančios visuomenės, o kartu ir besimokančio miesto, regiono sąlyga (J u c e v i č i e n ė 2007). Šalia į rinką orientuoto universiteto idėjos taip pat plėtojamas pilietinės universiteto misijos diskursas (D e w e y 2007; P u t n a m 2000; P u t i n a i t ė 2004; ir kt.). Nors aukštųjų mokyklų pilietinio mokymosi rezultatus sunku pamatuoti, bet jie yra vieni iš svarbiausių socialinių ir pilietinių įnašų, kuriuos universitetai gali suteikti visuomenei (B r i n g l e, H a t c h e s 2009). Pri-

¹ Education and Training 2010. Report from the commission to the council on the Council Resolution of 23 November 2007 on Modernising Universities for Europe's competitiveness in a global knowledge economy, Commission of the European Communities, Brussels, 2008.

² Tarpsektorinės partnerystės ar bendradarbiavimo tinklai (*collaborative networks*) dar įvardijami kaip „žinių tinklai“ (*knowledge networks*) – kooperacijos forma, atliepanti kintančią inovacijų kūrimo ir žinių sklaidos prigimtį, kuri nuo linijinio proceso pereina prie labiau kompleksiško, t. y. inovacija atsiranda kompleksiniame procese, sąveikaujant dideliame skaičiui socialinių veikėjų, institucijų, kas gali išaugti į nacionalinę inovacijų sistemą (OECD 1996, 16).

pažįstama, jog aukštasis mokslas turi prisidėti formuojant visapusišką, socialiai sąmoningą, kritiškai maistančią ir pilietiškai aktyvią asmenybę, gebančią spręsti ne tik savo profesinės srities, ekonomikos sektoriaus ir įmonės, bet ir platesnės visuomenės problemas, reaguoti į visuomenės iššūkius, tokius kaip globalizacija, migracija, socialinių ir kultūrinių identitetų bei vertybių įvairovė, socialinės atsakomybės, demokratinų principų įgyvendinimas.

Siekdamos įgyvendinti aptartus tikslus aukštosios mokyklos ieško būdų, kaip kurti naujas mokymosi aplinkas, naują mokymosi turinį, įtraukti naujus ugdymo dalyvius. Šiuos dalykus gali padėti realizuoti bendradarbiavimas su socialiniais dalininkais, t. y. kuriant bendradarbiavimo tarp universitetų ir visuomenės tinklą. Lietuvoje jau pradėtas taikyti darbdavių įtraukimas į studijų proceso organizavimą: jie įtraukiami į studijų programų komitetus, su jais konsultuojamasi rengiant ir vertinant studijų programas. Dar vienas reikšmingas bendradarbiavimo su socialiniais partneriais būdas yra kurti mokymosi aplinkas už universiteto ribų (ne auditorijose ir universiteto patalpose), kur socialiniai partneriai natūraliomis veiklos sąlygomis kartu su studentais ir dėstytojais spęstų realaus pasaulio problemas, kurtų naują žinojimą, mokydami studentus ir dėstytojus, besimokydami patys. Vieną tokių būdų – mokymosi tarnaujant bendruomenei metodą (toliau – MTB), plačiai taikomą visuose instituciniuose tipuose ir visuose studijų laukuose Amerikos kolidžuose ir universitetuose (Zlotkowski 2000), buvo pabandyta taikyti ir Lietuvoje. 2006–2008 metais projektas „Sėkmingos studentų karjeros plėtotė diegiant inovatyvų kooperuotų studijų metodą (KOOPERIA)“ (<http://kooperia.su.lt>) siekė adaptuoti ir įdiegti inovatyvų mokymosi tarnaujant bendruomenėms metodą (*service-learning*) Šiaurės Lietuvos regiono aukštojo mokslo institucijose (Šiaulių universitete, Šiaulių ir Panevėžio kolegijose). Siekiant adaptuoti šį metodą Lietuvos sąlygoms, pasiūlytas *kooperuotų studijų* (toliau – KS) terminas, pabrėžiant ne tarnystę ir paslaugų teikimą, o socialinių dalininkų ir aukštųjų mokyklų bendradarbiavimą, taip pat integraciją su kitais mokymosi metodais (kooperuotu mokymusi – *cooperative learning*)³. Naujos edukacinės realybės kūrimas vyko remiantis Šiaulių universiteto ekspertų JAV universitetuose įgyta praktine mokymosi tarnaujant bendruomenei patirtimi, Lietuvoje vykusių analogiškų projektų patirtimi ir moksliniais bei praktiniais kitų šalių autorių parengtais šaltiniais.

Sociokultūrinė šio metodo adaptacija Lietuvoje patenka į platesnį mokslinį diskursą, kuriame diskutuojama apie globalius edukacinių idėjų, modelių, praktikų sklaidos procesus, įvardijamus kaip *švietimo politikos idėjų ir praktikų skolinimasis* (*policy borrowing*) (Phillips, Ochs 2003; 2004). Šis terminas apibūdina globalią švietimo politikos strategijų, organizacinių struktūrų, modelių, edukacinių idėjų ir patirties, mokymo(si) metodų sklaidą ir išryškina kompleksinį, multi-dimensinį procesą, kai *svetimos*, savitoje sociokultūrinėje aplinkoje susiformavusios arba universalizuotos edukacinės idėjos ir patirtys adaptuojamos kitoje socio-edukacinėje aplinkoje. Todėl naujo bendradarbiavimo tinklo tarp universiteto ir

³ *Kooperuotų studijų* metodo terminas pasiūlytas profesoriaus Gintauto Mažeikio (2003; 2004; 2007).

socialinių partnerių kūrimas taikant iš JAV pasiskolintą MTB reikalauja atidžiau pažvelgti į sociokultūrinę metodo adaptaciją ir pritaikymą, priklausomybę nuo savito socialinio, kultūrinio, edukacinio Lietuvos konteksto veiksnių, kurie sudaro prielaidas sociokultūriškai prasmingos metodo versijos – kooperuotų studijų – atsiradimui. Be to, sociokultūriškai adaptuotas metodas, perimantis svetimoje kultūroje sėkmingai taikomo metodo bruožus, negarantuoja sėkmės (edukacinio veiksmingumo rezultatų ir proceso aspektais) pakartojamumo. Todėl mokslinis žvilgsnis krypsta į MTB koncepto suvokimo ir praktinio taikymo ribas kitos šalies ugdymo sistemoje.

Straipsnyje yra aptariama MTB diegimo Šiaulių universitete patirtis. 2007–2009 metais buvo vykdomas sociokultūrinės mokymosi tarnaujant bendruomenės adaptacijos Šiaulių universitete tyrimas (V a n d z i n s k a i t ė 2011). Tyrimą sudarė keli etapai, kurių metu buvo taikoma tyrimo metodų trianguliacija: nagrinėjami teoriniai metodo konstruktai, kryptingai renkant empirinius duomenis, lyginta specialistų praktikų ir tikslinių grupių (studentų, dėstytojų ir socialinių partnerių) patirtis taikant *focus* grupės technikas, struktūruotą apklausą raštu, atliekant individualius interviu bei stebėjimą dalyvaujant. Pasitelkus *mokslinės literatūros analizę, sintezę, lyginimą, aprašymą ir apibendrinimą* straipsnyje atliekama MTB konceptualizacija, KS kaip MTB sociokultūrinės adaptacijos versijos atskleidimas bei kontekstualizavimas JAV ir Lietuvos socioedukacinėje aplinkoje. Straipsnio *tikslas* – atskleisti mokymosi tarnaujant bendruomenei sociokultūrinės adaptacijos universitetinėje aukštojoje mokykloje veiksnius ir aplinkybes, kurie sąlygojo konceptualias metodo modifikacijas ir inovatyvios kooperuotų studijų versijos atsiradimą. Keliami probleminiai klausimai: kokios naujo metodo savybės leidžia kurti universiteto ir socialinių partnerių bendradarbiavimo tinklus? Kaip ir kokios metodo sampratos ir turinio transformacijos vyksta sociokultūriškai savito metodo adaptacijos ir taikymo kitokioje socioedukacinėje aplinkoje metu?

Kooperuotos studijos – kooperuoto mokymosi ir mokymosi tarnaujant bendruomenei kūrybinis konstruktas: Šiaulių universiteto atvejis

Susidomėjimas MTB taikymu aukštojo mokslo institucijose išaugo XX a. 9-ajame dešimtmetyje, kada Amerikos aukštosios mokyklos pajuto galinčios prarasti visuomeninę reikšmę ir buvo siekiama įtvirtinti pilietinę universitetų misiją (E r l i c h 2000). MTB buvo išskirtas kaip efektyvi pilietinio ir demokratinio ugdymo priemonė, leidžianti labiau priartėti prie realių visuomeninių problemų. Šiandien viena dažniausiai minimų MTB mokslinių studijų atstovių Ira Harkavy (2004) MTB apibrėžia kaip aktyvų ir kūrybingą ugdymą, kuris jungia tarnystę bendruomenėse su akademinėmis studijomis siekiant patobulinti studentų gebėjimą kritiškai mąstyti, spręsti praktines problemas ir tapti demokratiškais piliečiais demokratinėje visuomenėje. Daugeliu atvejų tarnystė realizuojama akademinio kurso metu. Pasak Robinson (1999), MTB yra metodas, kuris sujungia *tarnystę bendruomenei su mokymu auditorijoje*, tačiau mokymą jis apibrėžia kaip instruktavimą, t. y. studentų nukreipimą, skatinant kritinį, refleksyvų mąstymą, taip pat

ir asmeninių bei pilietinių kompetencijų ugdymą. Kitaip tariant, tai mokymasis, kuris yra tiesiogiai susijęs su realių paslaugų bendruomenei suteikimu, demokratiškų, abipusiškai naudingų ir pagarbių santykių tarp studentų ir bendruomenės narių plėtojimu (H a r k a v y 2004, 4). Stanton (1990, 85) teigia, kad „mokymasis tarnaujant yra patirtinio mokymosi būdas, vertybių – tarnauti kitiems – išraiška, kuri lemia socialinių ir edukacinių mainų tarp besimokančiųjų ir žmonių, kuriems tarnaujama, tarp patirtinio mokymosi programų ir bendruomenių, kuriose jos veikia, tikslą, prigimtį ir procesą“. Studentai ne tik susipažįsta su kurso turiniu, įgyja gebėjimų, sprenddami realias organizacijų ir bendruomenių problemas, kurias sieja su konkrečiau kurso turiniu, bet ir tobulina empatiją *kito* atžvilgiu, moralines nuostatas, solidarumo jausmą, susiformuoja pagalbos bendruomenėms ir solidarumo vidinį poreikį.

Šiame kontekste labai svarbus aspektas tenka **simbolinio kapitalo** (Pierre’as Bourdieu) ir **socialinio kapitalo** (Robertas D. Putnamas) teorijoms, kurios paremtos *socialinių mainų* ir *socialinių prekių* sampratomis (M a ž e i k i s 2007). Šalia kitų universitetų pilietinio aktyvumo strategijų pastebėtas MTB potencialas didinti institucinį socialinį kapitalą per universiteto ir bendruomenės partnerystės tinklų kūrimą (J a c o b y, A s s o c i a t e s 2003) atliepiant vietinės bendruomenės, nacionalinius ir globalius poreikius. Įvairios tarnystės formos (savanoriška, filantropinė, labdaringa, altruistinė, pilietinė veikla) gali didinti bendruomenių, ugdymo įstaigų, pavienių asmenų simbolinį kapitalą, kuris pasireiškia populiarumo, prestižo, autoriteto dimensijomis. Socialinis kapitalas reiškiasi kaip socialinių organizacijų ypatybės (pasitikėjimas, bendros normos, tinkliškumas), kurios gali didinti visuomenės produktyvumą (P u t n a m 2000).

MTB Lietuvoje buvo aktualizuotas išvelgus jo veiksmingumą – sukurti glaudesnę aukštojo mokslo institucijų ir socialinių partnerių (NVO, įvairių religinių, tautinių mažumų ir kt. bendruomenių, viešojo sektoriaus organizacijų, verslo įmonių ir pan.) bendradarbiavimo precedentą, o kartu ir kaip vieną iš galimų būdų siekiant prisidėti prie pilietinės visuomenės kūrimo, pilietinio aktyvumo Lietuvoje skatinimo (M a ž e i k i s 2003; 2004; Z d a n e v i č i u s 2006; B a l č i ū n i e n ė 2007). Lietuvoje buvo dvi institucinės iniciatyvos, – teorinė ir praktinė, – integruoti mokymąsi tarnaujant bendruomenei į universitetų studijų sistemą.

Teorinę-mokslinę diskusiją apie mokymosi tarnaujant bendruomenei tikslumą plėtojo Vytauto Didžiojo universitetas, kurio koordinuojamo tarptautinio Leonardo da Vinci projekto CIVICUS metu buvo analizuojama įvairių šalių mokymosi tarnaujant bendruomenei patirtis universitetuose, parengti mokslo darbai (*Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos* 2005; S a n d e n, Z d a n e v i č i u s (eds.) 2006). Pagrindinis projekto tikslas buvo atkreipti akademinės ir piliečių bendruomenės dėmesį į nepakankamai Europoje išplėtotą pilietiškumo ugdymo aukštojoje mokykloje problematiką ir atsakyti į klausimą, kaip turėtų būti organzuojamas mokymas(is), kad atitiktų ne tik darbo rinkos, bet ir vietos bendruomenių bei pilietinės visuomenės poreikius (Z d a n e v i č i u s 2006). Šis tikslas buvo įgyvendinamas plėtojant tarptautinę mokslinę diskusiją bei analizuojant, kas rašoma skirtingų

Europos šalių nacionalinėje mokslinėje literatūroje apie aukštojo mokslo ir mokymosi tarnaujant bendruomenei ryšį (S a n d e n 2005). Pastebėtina, jog buvo vartojamas tiesioginis *service learning* vertimas iš anglų kalbos mokymasis tarnaujant bendruomenei, pabrėžiant JAV paplitusio metodo ypatumų tiesioginį perkėlimą į Europos šalių, taigi ir Lietuvos, socioeducacinę aplinką. Buvo siekiama atskleisti šio metodo potencialą pilietinio ugdymo kontekste, išryškinant esminius metodui būdingus demokratiškumo, pilietiškumo, bendruomeninio dalyvavimo principus.

Institucinis mokymosi tarnaujant bendruomenei ir jo **adaptuoto varianto – kooperuotų studijų – praktinis diegimas** studijų programose buvo realizuotas 2006–2008 metais ir **vis dar sėkmingai taikomas Šiaulių universitete**. Šiaulių universitetas, pasinaudojęs Struktūrinių fondų parama, įvykdė Europos socialinio fondo remiamą projektą „Sėkmingos studentų karjeros plėtotė diegiant inovatyvų kooperuotų studijų metodą (KOOPERIA)“⁴. Siekiant adaptuoti *mokymosi tarnaujant bendruomenei* metodą Lietuvos sąlygoms, pasiūlytas *kooperuotų studijų* terminas. Šiaulių universitete, Šiaulių ir Panevėžio kolegijose buvo pertvarkyti ir išbandyti dėstyti pagal kooperuotų studijų metodą 44 moduliai įvairiose studijų programose⁴ ir įvairiose studijų formose (dieninėje, vakarinėje, neakivaizdinėje). Tiriant įvairių kooperuotų studijų (toliau – KS) diegimo patirtį, parengti moksliniai darbai ir tyrimai (M a ž e i k i s 2003; 2004; 2007; 2008a; *Kooperuotų studijų sociokultūrinė adaptacija Lietuvoje*, sud. M a ž e i k i e n ė 2008; B a l č i ū n i e n ė 2006; 2007; *Socialiniai tyrimai* 2008 1 (11)). ŠU atvejis numatė, kad auditorijoje vyksta tik parengiamosios paskaitos, supažindinimas su dalyko tikslais, turiniu, užduočių formulavimo, atsiskaitymo procedūromis ir pan., o tada sudarytos studentų grupės 3 mėnesiams ištraukia į pasirinktų socialinių partnerių (religinių, tautinių mažumų bendruomenių, įvairių NVO, viešųjų valstybinių įstaigų ar verslo įmonių) veiklas; studijų medžiaga, užduotys bei kita su dalyko turiniu susijusi informacija talpinama nuotolinėje studijų aplinkoje (*Moodle*). Kooperuotų studijų studentams organizuojama pagalba: dėstytojai reguliariai individualiai arba grupėmis konsultuoja studentus, socialiniai partneriai skiria asmenis – mentorius, kurie padeda studentams formuluoti veiklos užduotis bei sėkmingiau integruotis į bendruomenę. KS metodas akcentuoja utilitarinę kooperaciją, kurios metu nei dėstytojas, nei studentai ar socialiniai partneriai neturi žinojimo monopolijos. Spręsdami realią, socialinių dalininkų veikloje identifikuotą problemą / užduotį visi proceso dalyviai (dėstytojas, studentai ir socialiniai dalininkai) tampa lygiaverčiais partneriais, besimokančiaisiais ir konstruojamo žinojimo bendraautoriais.

Bene išsamiausiai KS idėjos atsiradimą bei naujos edukacinės praktikos adaptaciją aptaria Mažeikis (2003; 2004; 2007; 2008a), kuris pažymi, jog *Šiaulių universitete plėtojamos kooperuotos studijos yra mokymosi tarnaujant bendruomenei kūrybinė adaptacija, inovatyvus kitoje kultūroje veikiančio modelio perkėlimas ir pritaikymas Lietuvos sąlygomis* (M a ž e i k i s 2008a). O dar tiksliau, kooperuo-

⁴ Metodas išbandytas įvairių socialinių mokslų studijų programose – viešasis administravimas, verslo vadyba, edukologija, specialioji pedagogika ir kt. Kursai apėmė nuo bendrojo lavinimo (*Verslo ir vadybos įvadas, Religijotyra*) iki specializuotų profesinių studijų modulių (*Marketingas, Socialinė antropologija, Politinių partijų analizė*).

tos studijos įvardijamos kaip kooperuoto mokymosi ir mokymosi tarnaujant bendruomenei kūrybinis konstruktas (Mažeikis 2007).

Kooperuotų studijų, o ne mokymosi tarnaujant bendruomenei taikymas Šiaulių universitete grindžiamas esminių amerikietišku postulatu, – tarnystės, bendruomeniškumo, savanorystės, – neatitikimu Lietuvos tikrovės, sąlygotos kitokių istorinių, sociokultūrinių šalies ypatumų (Mažeikis 2007; 2008; Mažeikienė 2008). Mokymasis tarnaujant bendruomenei buvo papildytas kooperatyvaus mokymosi metodika (*cooperative learning*). Adaptuota MTB atmaina – kooperuotos studijos – praplečia socialinių partnerių spektrą, apimant ne tik įvairias kaimynines bendruomenes, bet ir NVO, viešojo sektoriaus organizacijas, verslo įmones; o tarnystės samprata pakeičiama į rinką orientuota bendradarbiavimo forma – universiteto bendruomenės ir socialinių partnerių kooperacija.

Kooperuotumo, o ne tarnystės koncepcijos pasirinkimą lėmė sociokultūriniai, istoriniai šalių skirtumai, tačiau esminiai pilietiškumo, bendruomeniškumo, mokymosi perkėlimo į realaus gyvenimo situacijas aspektai išliko. Kaip pažymi Mažeikis (2008), MTB metodas remiasi ilgamete pragmatine, utilitarizmo bei komunitarizmo JAV patirtimi, amerikietišku bendruomeninių vertybių pripažinimu ir puoselėjimu, sudėtingomis individualizmo bei komunitarizmo praktikomis. Jis taip pat pabrėžia, kad Lietuvos istorinė patirtis yra visiškai kitokia: trauminė istorinė atmintis, bendruomeninių vertybių devalvacija, nekritinio individualizmo raida po-sovietiniu laikotarpiu, tautiškumo idealų ir užslėptų individualistinių-utilitaristinių nuostatų konfliktas. Šie faktoriai, bylojantys apie istorinius ir sociokultūrinius JAV ir Lietuvos visuomenių skirtumus, kurie sąlygoja mąstymo, suvokimo ir praktikų savitumus, apsunkina kitokiame kontekste naudojamų edukacinių modelių suvokimo ir adaptacijos galimybes; reikalauja nuodugnaus *svetimos* praktikos bei *savo* lokalaus konteksto suvokimo, kas ir veda prie interpretatyvios naujos praktikos adaptacijos, o ne – mechaniško kopijavimo. Todėl perkeliant ir adaptuojant MTB metodas patyrė įvairiausių transformacijų.

Sociokultūrinė ir kūrybinė mokymosi tarnaujant bendruomenei adaptacija Lietuvoje: metodo sampratos ir turinio transformacija

Analizuojant sociokultūrinės mokymosi tarnaujant bendruomenei adaptacijos Lietuvoje procesą visų pirma pabrėžiami **tarnystės sampratos skirtumai**. Tarnystės idealų suvokimas ir taikymas ne tik išskiria MTB iš kitų savanoriškų veiklų, bet ir glaudžiai siejasi su patirtiniu mokymusi (Harkavy 2004). JAV ši tarnystė didžia dalimi yra susijusi su krikščionišku siekiu skiepyti ir plėtoti fundamentalius dešiniojo (daugiausia krikščioniškojo) ir, rečiau, kairiojo (profesinių sąjungų) komunitarizmo principus (Mažeikis 2008). Reikia pastebėti, kad amerikietiška tarnystės samprata evoliucionavo nuo tradicinio dichotomiško santykio, nukreipto į tiesioginę pagalbą *Kitam*, iki prasmingos *Aš* ir *Kitas* tarpusavio interakcijos, tarpusavio įgalinimo per bendrą mokymąsi. Nors šiuolaikinė tarnystės samprata artima kooperacijos suvokimui, naudojamam kooperuotų studijų kontekste, tačiau, kaip

pažymi Lenkauskaitė ir Mažeikis (2008), KS diegimas Lietuvoje parodė mažą tarnystės idealų ir tarnavimo principų gyvybingumą. Taigi Lietuvoje, Šiaulių universiteto atveju, yra akcentuojama ne tarnystė, o kooperacija su tomis pat bendruomenėmis. Pasak Mažeikio (2007; 2008) išliko tapatus tik techninis sąveikų principas: studentų dalinės dalyko praktikos, kurios bendruomenėse ir JAV, ir Lietuvoje padeda koreguoti studijuojamų kursų programas, įgalina studento ir socialinių partnerių, bendruomenių naudingas sąveikas, skatina savanorystę, projektines veiklas, remia pilietines idėjas.

Tarnystės idėjos nepopuliarumą aiškina nurodydamas įvairius veiksnius Mažeikis (2007; 2008): egalitarizmo idėjos, kurios yra populiarios dar nuo sovietinės ideologijos laikotarpio, emancipacijos nuostatos, kurias skatina įvairūs feministiniai, etninių mažumų, profesinių sąjungų ir kiti sąjūdžiai, vartotojų visuomenės sąmoningumas, kuris griauja bendruomeninę santvarką ir skatina individualizmą. Nors mokslo monografijoje „Kompetencijų ugdymo sistema taikant kooperuotų studijų metodą“ (Mažeikis 2007) nurodyta visa aibė istorinių tarnystės ir tarnavimo idėjų aiškinimo problemų Lietuvoje, išryškėja du esminiai sociokultūriniai, istoriniai pjūviai.

Krikščioniškasis tarnystės aiškinimas paremtas Lietuvoje Katalikų bažnyčios tarnystės Dievui idėja, kuri akcentuoja atsidavimą ir tarnystę krikščioniškajai bendruomenei; tokia tarnavimo samprata numato savaiminį vadovavimąsi religiniais idealais ir neatspindi ryškesnio taikomojo bendruomeninio ar tarnystės kaip paslaugų teikimo pobūdžio. Todėl pabrėžiama, kad tokia altruistinė nuostata yra sunkiai perkeliama į sekuliarizuotą, giliai pragmatinę ir individualistinę visuomenę, kuri Lietuvoje išsivystė 1990–2008 metų laikotarpiu, palaipsniui plėtojantis bendruomeniniam ir nevyriausybiniam sektoriui, kuriame vyrauja visuomeninių nuostatų (pvz., gamtosaugos, socialinių problemų ar pilietinių iniciatyvų) įvairovė, nepasižyminti vien tik religinio charakterio veiklomis.

Sovietinis visuomeninis ugdymas taip pat yra susijęs su tarnystės tėvynei, partijai idėja ir todėl atkūrus nepriklausomybę tarnystės idėja dar ilgą laiką asocijavosi su tarnyste sovietinėje kariuomenėje. Pagaliau, manoma, jog tarnystės ponams asociacijos, kurios išliko lietuvių sovietinėje literatūroje, taip pat paliko gilų neigiamą šleifą, susijusį su šia idėja.

Dėl išvardytų priežasčių kooperuotumo idėja pasirodė tinkamesnė adaptuojant tarnystės principus šiuolaikinei aukštajai mokyklai (Mažeikis 2008). Dėstytojų apklausa, kurią atliko Lenkauskaitė (Mažeikis, Lenkauskaitė 2008; Lenkauskaitė, Mažeikis 2008), parodė, jog mažiau nei 20 procentų Šiaulių universiteto kooperuotose studijose dalyvavusių dėstytojų būtų linkę kalbėti apie tarnystės idealus, o daugiau nei 80 proc. be išlygų remia kooperuotumo principus.

Nors kooperuotų studijų pirminė idėja pakito, tarnystę pakeitus utilitarine kooperacija, tačiau tai anaip tol nepanaikino **pilietiškumo idėjos**, kuri yra svarbi MTB sudėtinė dalis (Mažeikis 2008). Pabrėžiama, jog pilietiškumas gali būti siejamas ne tik su tarnystės, bet ir su abipusės kooperacijos idėja, šiuo atveju siejamas

su viešosios politikos (*policy*), – socialinių, sveikatos, švietimo, saugumo, – problemų sprendimu. Šiuo principu grindžiamas studentų mokymasis socialinių partnerių aplinkoje (bendruomenėje, NVO, įmonėje) paverčiamas ne tiesiogine pagalba, bet bendradarbiavimo santykiais, lygiaverte kooperacija, partneryste ir abipusiu mokymusi sprendžiant praktines problemas bei konstruojant naują žinojimą, nes nė vienas proceso dalyvis neturi žinojimo, galios monopolijos.

Reikia pastebėti, jog pilietiškumas, kaip aktyvaus **visuomeninio, savanoriško dalyvavimo** būdas, akcentuojamas MTB ir KS atvejais, yra taip pat nauja suvokimo bei praktikos kategorija Lietuvoje. Pilietinis dalyvavimas ir viešas problemų sprendimas (*public problem solving*), kaip vienas iš dalyvavimo būdų, yra vis dar naujas posovietinėse visuomenėse. Sovietmečiu bet kokie spontaniški pilietiniai veiksmai, visuomeninės nuomonės vieša raiška praktiškai neegzistavo (Juknevičius, Savička 2003). Beveik pusę amžiaus trukęs kolektyvizmas ir „iš viršaus valdoma savanorystė“ (*top-down voluntarism*), sistemiskai kontroliuojama ideologijos, nulėmė skeptišką požiūrį į dalyvaujančios demokratijos formas. Pirmosios aktyvaus pilietinio dalyvavimo apraiškos buvo pastebimos pirmaisiais nepriklausomybės metais, kada demokratinės visuomenės kūrimas bei savanoriškos iniciatyvos labiausiai atsispindėjo nevyriausybinio sektoriaus kūrime, ypač aplinkosaugos srityje. NVO sektoriaus formavimasis buvo sąlygotas ir atsiradusių užsienio fondų galimybių (Regulskā 1999; Verdery, Burawoy 1999).

Silpno pilietinio dalyvavimo priežastys posovietinėse šalyse daugelyje tyrimų (Bell et al. 2008; Vandzinskaitė et al. 2010; Regulskā 1999) siejamos su socialinio pasitikėjimo stoka tarpasmeniniuose, tarporganizaciniuose santykiuose. Remiantis *sėkmės ir gerovės teorija (success and wellbeing theory)*, socialinis pasitikėjimas individualiame lygmenyje gali priklausyti nuo socialinio statuso, pasitenkinimo gyvenimu, gaunamomis pajamomis, taip pat ir nuo asmeninės patirties: „Tie, kuriems gyvenimas buvo dosnus, yra labiau linkę pasitikėti kitais, nei tie, kurie kentėjo nuo skurdo, nedarbo, diskriminacijos, išnaudojimo ir socialinio išstūmimo“ (Delhey 2003). Kita *savanoriškų organizacijų teorija (voluntary organizations theory)* aukštą socialinio pasitikėjimo lygį sieja su savanorystės ir dalyvavimo tradicijomis, kada visuomenės nariai mokosi dalyvauti dalyvaudami įvairiose savanoriškose asociacijose ir organizacijose, kas sąlygoja kooperacijos siekiant bendro gėrio supratimą bei puoselėjimą. Sovietmečiu, kai įvairių organizacijų ir grupių veiklos buvo kontroliuojamos valstybinių struktūrų, anot Hovardo (Ibid.), vyravo nepasitikėjimas komunistinėmis organizacijomis, o tai yra vienas iš pilietinį dalyvavimą bei savanorišką aktyvumą silpninančių faktorių šiandien. Pastovūs draugiški, partneryste paremti visuomeniniai tinklai (*the persistence of friendship networks*) yra įvardijami kaip antras faktorius, turintis įtakos savanoriškam sektoriui. Vakarų visuomenėse žmonės dalyvauja įvairiose savanoriškose ar asmeniniais interesais paremtose organizacijose, formuoja bendruomenes, kad patenkintų pomėgių poreikius ar praplėstų savo draugų ratą. Posovietinėse šalyse, kur viešojo erdvė buvo stipriai politizuota, vystėsi silpni viešieji socialiniai tinklai. Todėl žmonės yra vis dar linkę veikti tik savo privačiuose pažįstamų žmonių ra-

tuose ir nejaucia poreikio dalyvauti pilietinės visuomenės organizacijose (Ibid.). Šis faktorius gali būti siejamas su noru konkuruoti nei kooperuotis bendradarbiauti tiek individualiame, tiek ir organizaciniame lygmenyje (R e g u l s k a 1999). Todėl tikėtina, jog **kooperuotų studijų taikymas**, viena vertus, gali prisidėti prie pilietinės iniciatyvos ir dalyvavimo bei partnerystės tinklų kūrimo Lietuvoje, **įgalinti į procesą įsitraukusius dalyvius mokytis dalyvauti dalyvaujant**, kita vertus – **gali susidurti su iššūkiais dėl nepakankamo gebėjimo veikti kartu bendradarbiaujant**.

Putinaitė (2004) pastebi, jog sovietinis palikimas Lietuvoje suformavo ir kitokias ugdymo institucijų santykio su visuomene tradicijas, dėl ko pilietinis universitetų aktyvumas plėtojant išorinius ryšius vis dar kontroversiškas klausimas. Posovietinėje realybėje, paveldėjus gana komplikuočius universiteto ir visuomenės santykius, universitetų priartėjimas prie visuomenės problemų yra tikras iššūkis visai aukštojo mokslo sistemai. Samalavičius (2003) analizuoja universitetų problemas kovoje su sovietinės departamentalizacijos palikimu, besiplečiančio biurokratinio ir administracinio aparato formuojamas sudėtingas biurokratinės procedūras, tradicines akademinės struktūras ir hierarchiją bei mentalitetą, kurie stabdo pažangias universitetinio mokymo naujoves. Visa tai verčia atidžiau pažiūrėti ir į tai, kaip kooperuotos studijos keičia nusistovėjusius santykius tarp universiteto ir visuomenės.

Vis dėlto pabrėžiama, kad šie sociokultūriniai suvokimo ir tradicijų, patirčių neatitikimai nepanaikino MTB galimybes, bet iškėlė naujus reikalavimus tolesnei metodo interpretacijai ir adaptacijai. Šių klaidų išvėšinimas, diskutavimas, jų eliminavimas, metodo modernizavimas, sąvokų transformacijos, dialogas padeda laipsniškai įveikti metodo ir vietinio istorinio bei kultūrinio sąmoningumo neatitikimus, nes tai laikytina praktiškai reikšmingu, su egzistencine patirtimi susijusiu, hermeneutiniu klaidų šalinimu (M a ž e i k i s 2008). Todėl svarbu apmąstyti vertimo, supratimo, pritaikymo naujoms sąlygoms problematiką, tarpkultūrinio supratimo ir adaptavimo proceso ypatumus, kuriuos Mažeikis (2007; 2008a; M a ž e i k i s, L e n k a u s k a i t ė 2008) analizuoja taikydamas hermeneutinę perkeliavimo ir adaptavimo interpretaciją. Jis teigia, jog hermeneutinė pedagogika, kaip filosofinės hermeneutikos dalis, siekia paaiškinti ir įgalinti supratimo raidą ir žmogaus ontinį procesą bei pateikia visą aibę specialių metodų, kaip interpretacija, praktinis įgyvendinimas, dialogas, žaidimas; dažniausiai šie specializuoti metodai apibendrinami viena hermeneutinio rato samprata. Remdamasis pastarojo hermeneutinio rato samprata, Mažeikis (2008a) pateikia MTB interpretavimo ir adaptavimo Šiaulių universitete etapus, kurie atliepia Phillips ir Ochs (2003; 2004) edukacinių patirčių skolinimosi proceso (patrauklumo, sprendimo priėmimo, adaptacijos, *įvietinimo*) aspektus.

Tarptautinio patrauklumo dimensija susijusi su užsienio tekstų ir patirties studijomis, kurios buvo plėtojamoms 2002–2003 metais. Phillips ir Ochs (2003; 2004) edukacinio skolinimosi modelyje pirmiausia siūlo atkreipti dėmesį į edukacinės novacijos poreikį bei motyvus. Tuo metu buvo daug bendraujama su JAV ekspertais, nagrinėjama užsienio (daugiausia JAV) MTB literatūra, paskaitų

medžiaga, paskaitų organizavimas; diskutuojama su profesoriais, JAV universitetų socialiniais partneriais, municipalitetų atstovais, JAV kongresmenais apie MTB turinį, prasnę, veiklas (Ibid.). MTB pasirodė kaip patraukli edukacinė galimybė atliepti aukštajam mokslui keliamus reikalavimus dėl glaudesnio universitetų ir socialinių partnerių bendradarbiavimo ir abipusio mokymosi tinklų kūrimo, taip pat ir poreikio rengti plataus profilio specialistus. Pažymima, jog inovatyvaus metodo dėka norima sukurti „socialinį-edukacinį bei informacinį tinklą Šiaurės Lietuvoje, kuris skatintų aukštojo mokslo institucijų, vietinės bendruomenės, NVO, įmonių bei įstaigų partnerystę, užtikrintų studijų ir praktikos vienvę, sudarytų prielaidas spręsti regiono socialines ir ekonomines problemas“ (Mažeikienė 2008, 9). Šiame etape buvo pastebėti kultūriniai MTB koncepto – tarnystės, bendruomeniškumo – aiškinimo skirtumai. Tarnystės idėjos nepriimtimumas, bet bendradarbiavimo ir kooperacijos principų perkėlimo poreikis lėmė naujo kooperuotų studijų koncepto atsiradimą.

Kitaip nei Vytauto Didžiojo universitete, Šiaulių universiteto atveju buvo nuspręsta praktiškai taikyti inovatyvų metodą. Toks sprendimo pobūdis numato platų spektrą diskusijų, analizių, matavimų, kuriais siekiama pradėti pokyčio procesus. Todėl *svetimo* modelio adaptacija neišvengiamai subjektyvizuojama besiskolinančios sistemos kontekste (Phillips, Ochs 2004). Mažeikis (2008a) šį etapą sieja su *pirmine vietine kooperuotų studijų ir MTB interpretacija* pagal kūrybinės klaidingos interpretacijos (*creative misreading*) principą. Kai kultūriniai skirtumai yra ženklūs, reflektivaus svetimos patirties adaptacijos procese pasireiškia kūrybinės novacijos, kaip *kūrybinė klaidinga interpretacija* (*creative misreading*) (Rorty 1989) ar *kūrybinis nuokrypis* (*creative deviation*) (Schriewer 2003). Abi sąvokos žymi kūrybinį, interpretatyvų, dialogišką adaptacijos procesą ir sociokultūrinį nutolimą nuo pirminės, originalios idėjos ar patirties koncepcijos, kaip ir atitolimą nuo klaidingo aiškinimo. Metodo adaptacijos procese nurodoma, jog 2004–2006 metais Šiaulių universitete buvo rengiami seminarai, diskusijos, skelbtos publikacijos, kuriama metodinė medžiaga, taip pat vedami bandomieji užsiėmimai, kurių tikslas – išdiskutuoti, kaip geriausiai praktiškai adaptuoti inovatyvų metodą. Reikia pastebėti, jog VDU diskutuota MTB taikymo Lietuvoje galimybė buvo aktualizuota nenutolstant nuo originalaus MTB modelio bei glaudžiai siejant su pilietinio ugdymo stiprinimo poreikiu. Šiaulių universitetas pasirinko kitą svetimos patirties kultūrinio perkėlimumo ir adaptacijos principais grįstą kelią, kuris leido labiau prisitaikyti prie socioedukacinės aplinkos, siekiant ją modeliuoti, taikyti praktikoje, stebėti suvokimo ir patirties dimensijas, kritikuoti, taisyti ir vėl plėtoti (Mažeikis 2008a).

Metodo adaptacija vyko atsižvelgiant į vietos sociokultūrinius ir edukacinius veiksnius; 2004–2007 metais pradėti *pirmieji kooperuotų studijų užsiėmimai* Šiaulių universitete (juos vedė G. Mažeikis, I. Balčiūnienė), kuriuose buvo įvertintas tarnystės idėjos nepriimtimumas, refleksyviųjų praktikų pristatymo ir instruktavimo poreikis dėl nepakankamos dėstytojų turimos patirties jas taikyti, atsižvelgta į KS metu taikomos dalinės praktikos ir tradicinės praktikos skirtumų aiškinimą.

Toliau buvo *sistemingas ir platus KS diegimas ugdymo procese*, įtraukiant visą Šiaulių universitetą ir iš dalies Šiaulių ir Panevėžio kolegijas. Vyko bandymai, adaptacija ir inovacijų kūrimas pedagoginio ir administravimo procesų kontekste: 2007 metais buvo parengta mokslo monografija „Kompetencijų ugdymo sistema taikant kooperuotų studijų metodą“ (M a ž e i k i s 2007), taip pat metodinė priemonė „Kooperuotos studijos: Organizavimas ir administravimas aukštojoje mokykloje“ (L i u k i n e v i č i e n ė 2007); pradėti pirmieji moksliniai KS taikymo patirties tyrimai, apginta pirmoji edukologijos mokslų krypties disertacija, susijusi su KS, kaip religinio ir pilietinio ugdymo papildomumo galimybę atveriančio metodo, veiksmingumo analize (B a l č i ū n i e n ė 2007). Šis etapas išryškino kūrybinį, interpretatyvų, dialogišką adaptacijos procesą ir sociokultūrinį nutolinimą nuo pirminės MTB koncepcijos bei praktiškai ir moksliai pagrįstos savitos KS sampratos įtvirtinimą. **Įvietinimo etapas, kai 2007–2008 metais buvo vykdomi moksliniai tyrimai, siejamas su metodo**, tapusio institucijos studijų sistemos dalimi, **veiksmingumo, suprantamumo, perspektyvumo analize**; remiantis Phillips ir Ochs svarbu išanalizuoti naujo metodo poveikį egzistuojančiai sistemai, kaip įsivadinami konceptualūs kitos šalies edukacinės sistemos elementai bei pritaikomi vietinės sistemos sąlygomis, taip pat metodo veiksmingumo mokymosi rezultatų, abipusio mokymosi naudos atžvilgiu įvertinimas (pvz., įvertinti studijų organizavimo tvarkos, pedagoginių scenarijų pokyčius, mokymo(si) stilių bei mokymo(si) dalyvių sąveiką, studijų proceso dalyvių patirtus tokio mokymosi rezultatus). Šiame etape vyko mokslinė diskusija dėl tinkamų metodologinių priemonių pasirinkimo KS taikymo patirties tyrimų plėtojimui, publikuoti pirmieji tyrimų rezultatai: parengta mokslo studija (M a ž e i k i e n ė, sud. 2008), specialus *Socialinių tyrimų* žurnalo numeris (2008).

Taigi JAV kilmės MTB adaptacijos Šiaulių universitete negalima laikyti vien kūrybine Lietuvos mokslininkų išraiška, o veikiau kūrybine, interpretatyvia adaptacija vietos kontekste (M a ž e i k i s 2008a) bei laipsniška konceptualia transformacija praktiniame ir moksliniame lygmenyse. Toks adaptacijos procesas atspindi kultūrinio reliatyvizmo, antropologijos aksioma tapusio, požiūrio principų *Etic* (kultūrinio universalizmo) ir *Emic* (kultūrinio specifiškumo) epistemologinių pozicijų atskyrimą, pabrėžiant idiografinį, arba Cliffordo Geertzo (1983) žodžiais, lokalų žinojimą globalaus arba teorinio žinojimo akivaizdoje.

Išvados

Kooperuotos studijos, kaip mokymosi tarnaujant bendruomenei metodo atmaina, leidžia sukurti utilitarinę kooperaciją paremtą universiteto ir socialinių partnerių bendradarbiavimo tinklą. Tačiau reikia pripažinti, kad sociokultūriškai savito mokymosi tarnaujant metodo *skolinimasis* yra kūrybinis kompleksinis procesas, priklausantis nuo daugelio lokalių socialinių, kultūrinių, istorinių, edukacinių veiksnių. Tokio metodo adaptacijos ir taikymo kitokioje socioedukacinėje aplinkoje metu vyksta metodo sampratos ir turinio transformacijos, kuriamos naujos sociokultūrinės prasmės tiek konceptualia (metodo sampratos aiškinimo įvai-

rovė), tiek praktiniame (metodo edukacinio veiksmingumo rezultatų ir proceso variacijos) lygmenyse, kur susiduria skirtingos proceso dalyvių (mokslininkų, dėstytojų, studentų, socialinių partnerių) vizijos ir patirtys. Aptarę *mokymosi tarnaujant bendruomenei* perkėlimą į savitą sociokultūrinį kontekstą matome, jog *kooperuotų studijų* termino pasirinkimą bei utilitarinės kooperacijos (partnerystės ir bendradarbiavimo), o ne tarnystės akcentavimą lėmė posovietinėms visuomenėms būdinga demokratiniais principais grįstos savanoriškos, bendruomeninės veiklos tradicijų stoka bei krikščioniškasis tarnystės sampratos aiškinimas. Metodo adaptacijos procese buvo siekiama ieškoti naujo konceptualaus vartojamų sąvokų turinio, atitinkančio šiuolaikinę dinamišką Lietuvos tikrovę, taip pat ir švietimo sąlygas. Tikėtina, kad, neatsižvelgus į kultūrinius skirtumus, pasiskolinta idėja gali paprasčiausiai neprigyti. Ir priešingai, jei kultūriniai skirtumai yra minimalūs, idėja gali būti perimta nedarant konceptualių pakeitimų; tai taip pat galioja ir tuomet, kai norima tik teoriškai aktualizuoti, diskutuoti užsienio patirtį.

Literatūra ir šaltiniai

- Balčiūnienė 2007 – Inga Balčiūnienė, *Religinio ir pilietinio ugdymo suderinamumas ir papildomumas*. Daktaro disertacija, Šiaulių universitetas.
- Balčiūnienė 2006 – Inga Balčiūnienė, „Refleksyvių metodų analizė ir įvertinimas dirbant pagal kooperuotų studijų programą“, *Jaunujų mokslininkų darbai*, 4 (11), 44–53.
- Bell et al. 2008 – Sandra Bell, Mariela Marzano, Joanna Cent, Hanna Kobierska, Dan Podjed, Deivida Vandzinskaite, Hugo Reinert, Ausrine Armaitiene, Malgorzata Grodzińska-Jurczak, Rajko Muršič, “What Counts? Volunteers and their Organisations in the Recording and Monitoring of Biodiversity”, *Biodiversity and Conservation*, 17 (14), 3443–3454.
- Bringle, Hatcher 2009 – Robert G. Bringle, Julie A. Hatcher, “Innovative Practices in Service-Learning and Curricular Engagement”, *New Directions for Higher Education*, 147, 37–46.
- Delhey, Newton 2003 – Jan Delhey, Kenneth Newton, “Who trust? The origins of social trust in seven societies”, *European Societies*, 5 (2), 93–137.
- Dewey 2007 – John Dewey, *Democracy and education: An introduction to the philosophy of education*, Biblio Bazaar.
- Erllich 2000 – Thomas Erlich (ed.), *Civic responsibility and higher education*, Phoenix, AZ: Orynx Press.
- Geertz 1983 – Clifford Geertz, *Local Knowledge: Further Essays in Interpretative Anthropology*, Princeton: Basic Books.
- Harkavy 2004 – Ira Harkavy, “Service-Learning and the development of democratic universities, democratic schools, and democratic good societies in the 21st century”, W. Welch, Sh. H. Billig (eds.), *New perspectives in Service-Learning: Research to advance the field*, US: Information Age Publishing Inc, 3–22.
- Jacoby, Associates 2003 – Barbara Jacoby, Associates, *Building partnerships for Service-Learning*, Jossey-Bass A Wiley Imprint.
- Jucevičienė 2007 – Palmira Jucevičienė, *Besimokantis miestas, Kauno technologijos universitetas*, Kaunas: Technologija.
- Lenkauskaitė, Mažeikis 2008 – Jurgita Lenkauskaitė, Gintautas Mažeikis,

- „Dėstytojų gebėjimai adaptuoti kooperuotų studijų metodą: Šiaulių universiteto, Šiaulių bei Panevėžio kolegijų patirtis“, *Jaunujų mokslininkų darbai*, 1 (17), 82–88.
- L i u k i n e v i č i e n ė 2007 – Laima Liukinevičienė, *Kooperuotos studijos: Organizavimas ir administravimas aukštojoje mokykloje*, Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- M a ž e i k i s 2004 – Gintautas Mažeikis, *Kooperuotų studijų vadovas*, Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- M a ž e i k i s 2007 – Gintautas Mažeikis, *Kompetencijų ugdymo sistema taikant kooperuotų studijų metodą*, Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- M a ž e i k i s 2008a – Gintautas Mažeikis, „Adaptation of Service-Learning in Lithuania: A Hermeneutic Perspective“, *Socialiniai tyrimai*, 1 (11), 6–20.
- M a ž e i k i s 2008b – Gintautas Mažeikis, „Visuomenės subkultūracija ir alternatyvaus pilietiškumo raida“, *Filosofija. Sociologija*, 19 (1), 35–43.
- M a ž e i k i s, L e n k a u s k a i t ė 2008 – Gintautas Mažeikis, Jurgita Lenkauskaitė, „Kooperuotų studijų (service-learning) adaptavimas Lietuvoje hermeneutinės pedagogikos požiūriu“, N. Mažeikienė (sud.), *Kooperuotų studijų sociokultūrinė adaptacija Lietuvoje*, Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla, 30–104.
- M a ž e i k i e n ė 2008 – Natalija Mažeikienė (sud.), *Kooperuotų studijų sociokultūrinė adaptacija Lietuvoje*, Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- OECD – *The Knowledge-based economy, Organisation for economic co-operation and development*, Paris, 1996.
- P u t i n a i t ė 2004 – Nerija Putinaitė, „Ar Lietuvos universitetai turi pilietinę misiją?“, pranešimas konferencijoje *Pilietinis švietimas ir politinis raštingumas Lietuvoje: kokia valstybę ir visuomenę turėsime?* 2004-09-28, Vilnius.
- P u t n a m 2000 – Robert D. Putnam, *Bowling alone: The collapse and revival of American community*, New York: Simon & Schustre.
- P h i l l i p s, O c h s 2004 – David Phillips, Kimberly Ochs, „Researching policy borrowing: some methodological challenges comparative education“, *British Educational Research Journal*, 30 (6), 773–784.
- P h i l l i p s, O c h s 2003 – David Phillips, Kimberly Ochs, „Processes of policy borrowing in education: Some analytical and explanatory devices“, *Comparative Education*, 39 (4), 451–461.
- R e g u l s k a 1999 – Joanna Regulska, „NGOs and their vulnerabilities during the time of transition: The case of Poland“, *Voluntas*, 10 (1), 61–72.
- R o b i n s o n 1999 – Gail Robinson, *Community colleges broadening horizons through service learning, 1997–2000*, Washington, DC: American Association of Community Colleges.
- R o r t y 1989 – Richard Rorty, *Contingency, irony, and solidarity*, Cambridge, New York: Cambridge University Press.
- S a n d e n, Z d a n e v i č i u s 2006 – Marie-Louise Sanden, Arnas Zdanevicius (eds.), *Democracy, citizenship and universities*, Kaunas: Vytautas Magnus University Press.
- S a n d e n 2005 – Marie-Louise Sanden, „Švedijos aukštojo mokslo ir demokratijos, pilietiškumo bei pilietinės visuomenės santykis“, *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, 10, 10–23.
- S a m a l a v i č i u s 2003 – Almantas Samalavičius, *Universiteto idėja ir akademinė industrija*, Vilnius: Kultūros barai.
- S c h r i e w e r 2003 – Jurgen Schriewer, „Globalisation in Education: process and discourse“, *Policy Future in Education*, 1 (2), 271–283.
- V a n d z i n s k a i t ė 2011 – Deivida Vandzinskaitė, *Mokymosi tarnaujant bendruomenei*

- sociokultūrinė adaptacija Lietuvos universite, Daktaro disertacija, Šiaulių universitetas, Šiaulių universiteto leidykla.*
- Vandzinskaitė et al. 2010 – Deivida Vandzinskaite, Hanna Kobierska, Dirk Schmelzer, Malgozata Grodzińska-Jurczak, “Cultural Diversity Issues in Biodiversity Monitoring – Cases of Lithuania, Poland and Denmark”, *Diversity*, 2, 1130–1145.
- Verdery, Burawoy 1999 – Katherine Verdery, Michael Burawoy, *Uncertain Transition: Ethnographies of Change in the Postsocialist World*, Lanham: Rowman & Littlefield.
- Zdanevičius 2006 – Arnas Zdanevičius, *Pilietinis ugdymas universitete*. Mokomoji knyga, Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
- Zlotkowski 2000 – Edward A. Zlotkowski, “Service-Learning in the Disciplines. Strategic Directions for Service-Learning Research”, *Michigan Journal of Community Service-learning*, Special Issue, 61–67.

Deividos Vandzinskaitės

Bendradarbiavimo tinklo tarp universiteto ir socialinių partnerių kūrimas Šiaurės Lietuvos regione: sociokultūrinės kooperuotų studijų adaptacijos atvejis

S a n t r a u k a

Pagrindinės sąvokos: universitetas, socialiniai partneriai, bendradarbiavimo tinklai, mokymasis tarnaujant bendruomenei, kooperuotos studijos, socialinis kapitalas, sociokultūrinė adaptacija.

Straipsnyje aptariamos teorinės ir praktinės universitetų ir socialinių partnerių bendradarbiavimo galimybės. *Mokymasis tarnaujant bendruomenei* (Service Learning) metodas, atkeliavęs iš JAV, pristatomas kaip viena iš galimų universiteto ir visuomenės bendradarbiavimo strategijų, kuri gali padėti įgyvendinti naujus edukacinius, visuomeninius ir ekonominius poreikius. Šio inovatyvaus metodo adaptacija vyko Šiaurės Lietuvos regione aukštojo mokslo institucijose (Šiaulių universitete, Šiaulių ir Panevėžio kolegijose). Straipsnyje pristatoma Šiaulių universiteto patirtis, kuri atskleidžia metodo adaptacijos sociokultūrinės aplinkybes. Straipsnio tikslas – atskleisti mokymosi tarnaujant bendruomenei sociokultūrinės adaptacijos universitetinėje aukštojoje mokykloje veiksnius ir aplinkybes, kurie sąlygojo konceptualias metodo modifikacijas ir inovatyvios *kooperuotų studijų* versijos atsiradimą. Sociokultūriškai savito mokymosi tarnaujant bendruomenei metodo adaptacijos proceso analizė atskleidė, kad tai yra kūrybinis kompleksinis procesas, priklausantis nuo daugelio lokalių socialinių, kultūrinių, istorinių, edukacinių veiksnių. Dėl šių veiksnių įtakos kooperuotos studijos tapo *mokymosi tarnaujant bendruomenei ir kooperatyvaus mokymosi* kūrybinio konstruktu, pabrėžiančiu ne tik tarnystės idealus, bet ir abipusę naudą teikiančią kooperaciją. Kooperuotos studijos nukreiptos ne tik į universiteto bendradarbiavimą su vietinėmis bendruomenėmis, kaip numato JAV taikomas mokymosi tarnaujant bendruomenei metodas, bet ir su kitais socialiniais partneriais – nevyriausybinėmis organizacijomis, verslo įmonėmis, viešojo sektoriaus institucijomis.

Deivida Vandzinskaitė

**Building Collaboration Network between University and Social Partners
in the Northern Lithuania Region: a Case of Sociocultural Adaptation of
Cooperate Studies**

S u m m a r y

Keywords: *university, social partners, collaborative networks, service-learning, cooperative studies, social capital, sociocultural adaptation.*

The article deals with theoretical and practical possibilities for collaboration between universities and social partners. Service-learning is presented as one of the possible university-society collaboration strategies, which might help to meet new educational, societal and economic demands. The experience service-learning sociocultural adaptation at higher education institutions in Northern Lithuania is presented and analysed aiming to identify sociocultural factors and conditions under which service-learning was transformed into locally accepted form of this method, i.e. cooperative studies. The analysis showed that service-learning adaptation in Lithuanian socio-educational system is very much dependent on specific and unique, historical, social and cultural contexts. The distinct historical and sociocultural differences between US and Lithuania were the major drivers, which fostered the constitution of a new term of cooperative studies. Service-learning which is based on pragmatic, utilitarian and communitarian ideals in US aims at fostering the development of the democratic, multicultural and civil society. On the contrary, the Lithuanian perception of service is related to religious connotations or to soviet legacy. Therefore the term service was replaced by the more suitable term of cooperation, which emphasizes utilitarian collaboration and responds to the national need to strengthen the civic mission of universities and to the global ideas of knowledge-driven economy and society. Due to the new term, the method content has changed. Cooperative Studies are described as a creative scientific construct of service-learning and cooperative learning. Cooperative studies emphasize not only the collaboration with local communities, but also the integration with other social partners, i.e. non-governmental organizations, business enterprises, public sector institutions.

D e i v i d a V A N D Z I N S K A I T Ė
Šiaurės Lietuvos tyrimų centras
Šiaulių universitetas
P. Višinskio g. 38
LT-76352 Šiauliai
[deivida@gmail.com]